

AUTEURS

MARIAN VAN DER KLEIN
SVEN OOSTRIK
SUNA DUYSAK

Kennisplatform
Integratie &
Samenleving

Van Homolulu en geheimen:
doen en laten van
Turks-Nederlandse LHBT's

Regenbooghand: Illustratie Preto Perola

In 2015 inventariseerden onderzoekers van Kennisplatform Integratie & Samenleving 400 bronnen met sprekende verhalen van biculturele LHBT's in Nederland. Sprekend in de letterlijke zin van het woord: alle artikelen, bundels, boeken en interviews waarin zij zelf aan het woord komen over hun persoonlijke leven hebben we verzameld en naar culturele achtergrond gerangschikt. Het bijeengebrachte materiaal leverde een schat aan informatie op over patronen van zelfbeschikking en coming out, over handelingsperspectieven en spanningen. Vooral bij twintigers, want de meeste levensverhalen worden vanuit het perspectief van jongvolwassenen verteld. Deze levensfase is voor veel homo's en lesbo's in Nederland vormend, van welke komaf ze ook zijn. Ook als ouderen vertellen, blikken zij vaak terug op deze periode.

Turks-Nederlandse LHBT's vormen een grote groep in het bronnenmateriaal. In deze brochure zoomen we in op hun verhalen en op de strategieën die het hen mogelijk maken om eigen keuzes te maken op het gebied van de liefde, seksualiteit en seksuele identiteit. Het is een brochure over actoren en factoren die Turks-Nederlandse LHBT's helpen in hun dagelijkse doen en laten; over belangrijke uitgaansgelegenheden als Homolulu en Pink Istanbul, maar ook over geheimen en actieve migrantenorganisaties.

Bekende gezichten: activisten, clubs, fotografen en politici

Van alle biculturele LHBT-gemeenschappen is de Turkse in Nederland het meest zichtbaar. Letterlijk: met fototentoonstellingen als *Visible Faces* (Cigdem Yuksel, 2015, 2016) en *See through us* (Diana Blok, 2009); met documentaires als *Achter elke kleur* (Von Gravenitz, 2002) en *De Turkse boot* (Belloni,

2013); en met autobiografische verhalen als in *Ik ben Turkse en ik ben lesbisch* (Eksik, 2014) en de autobiografie van de grand old lady van de Turk-Nederlandse LHBT-gemeenschap: Güner Kuban.

In 1982 schreef Kuban, een actieve, veerkrachtige vrouw die opgroeide in Istanbul en in 1969 in Nederland terecht kwam, *De kleur van de liefde* (verfilmd door Ali Karacabay,

homo-uitgaansleven' in de hoofdstad, aldus Kuban, 'het eerste gay-café waar homo's en lesbiennes met hun familie en vrienden een hapje konden eten' (Sevil, *Gay Krant*, 1995).

Ook Yilmaz Gülbitti en Hakan Kuyucu zijn bekende Turkse Nederlanders en initiatiefnemers van uitgaansleven waar Turkse homo's en lesbo's 'zichzelf kunnen zijn'. De journalist Kuyucu organiseerde in het eerste decennium van de twintigste eeuw Harem Events: homo-feesten bij het COC, Crea en café Sappho. Hij was ook mensenrechtenactivist, net als de Turks-Nederlandse Cem Ariklar die al sprak op Roze Zaterdag in 1995. Ariklar richtte stichting Ipoth voor 'de verzoening' van islam en homoseksualiteit en was de drijvende kracht achter opvanghuis het *Roze Dak*, voor uit huis gevluchte homoseksuelen zonder alternatief. Het *Roze Dak* gaf ook computercurssussen om te zorgen dat jonge homo's hun eigen brood konden verdienen en zich niet hoefden te prostitueren.

Kuyucu nam in 2006 afscheid van Nederland na een geschil over zijn verblijfsvergunning met de woorden: 'Liever homo in Turkije dan Turk in Nederland' (*Expreszo*, 2007). Het was een verlies voor de Amsterdamse homoscene, een verlies dat de laatste jaren weer goed gemaakt wordt door Serdar Manovoglu, die de jaarlijkse Pink Istanbul feesten organiseert. De feesten hebben als doel de zichtbaarheid en emancipatie van de 'Turkse homocultuur' te verbeteren.

Turkse boot op Canal Parade, 2012 Foto: Goos van der Veen (Beeldbank Hollandse Hoogte)

1992). Kuban: 'In Nederland heb ik het langst gewoond ik wilde dat het hier het eerst gepubliceerd werd' (Marseille, *Surplus*, 1993). In 1985 richtte zij club Homolulu op in Amsterdam. Homolulu was een antwoord op 'de grauwe sfeer die was ontstaan in het

Manovoglu is met Döne Fil initiatiefnemer van de Turkse boot die in 2012 voor het eerst meevoer in de Canal Parade. Chris Belloni maakte een documentaire over deze gebeurtenis waarin de organisatoren uitgebreid aan het woord komen. Op de boot zijn buikdansers te zien en een man die op een bordje verklaart 'Turks Nederlander, gay en trots' te zijn.

Publieke en subtiele strategieën

De Turks-Nederlandse LHBT's hanteren publieke en subtiele strategieën (Cense, 2013) en worden daarbij soms ook gesteund door het tolerante deel van hun eigen migrantenorganisaties. In 2014 organiseerde het Inspraak Orgaan Turken (IOT) een campagne om homoseksuelen te steunen. En in 2008 kreeg PvdA-lid en voorzitter van de Turkse Arbeidsvereniging in Nederland, Mustafa Ayranci de Bob Angelopenning van het COC voor zijn jarenlange inzet om het taboe rond homoseksualiteit in de Turkse gemeenschap te doorbreken.

Het publieke debat en het bewustzijn in kleine kring zijn even belangrijk in de sprekende verhalen. 'Het begint allemaal bij zichtbaarheid [...] Je kunt als Turks-Nederlandse homo voorlichting geven aan een groep mensen, maar een leuke buurman zijn, werkt net zo goed' (Delleman, *Gay Krant*, 2013). Ook het Tweede Kamerlid Keklik Yücel combineert beide strategieën. Ze organiseerde in 2013 een hoorzitting over homoacceptatie in de islamitische

gemeenschap in Nederland en ze schakelt 'mensenrechtenambassadeurs' in om in de Turks-Nederlandse gemeenschap een lans te breken voor de acceptatie van homoseksualiteit. Maar Yücel bracht ook, met Stichting Katilim, een bundel uit met individuele levensverhalen van Turks-Nederlandse lesbo's (Eksik, 2014), die ieder op hun eigen manier vormgeven aan hun leven. De bundel is een mooi vervolg op *Mijn geloof en mijn geluk* van El Kaka en Kursun, die in 2002 door de Schorerstichting werd gemaakt. In *Mijn geloof en mijn geluk* vertelden zeven Turkse twintigers (mannen en vrouwen) over hun doen en laten.

Opgegeven mannelijkheid en zelfstandige vrouwen

De Turkse homogemeenschap in Nederland refereert vaak aan het leven van LHBT's in Turkije. Daar is een paradoxale situatie: LHBT's genieten weinig bescherming en komen regelmatig in aanraking met de politie, maar in de populaire cultuur is ruim plaats voor homo- en transseksuelen. Bülent Ersoy en Zeki Müren zijn geliefde artiesten. Bij deze 'excentriekelingen' wordt homo- en transseksualiteit getolereerd (Oral, 2009). In de context van het dagelijks leven is het ingewikkelder, ook in Nederland: 'het moet vooral niet je eigen kind zijn'. Nazmiye Oral schrijft over deze combinatie van acceptatie in de publieke sfeer en intolerantie in de private sfeer, in de *Volkskrant* (18 november 2009): 'Het is een hele warme cultuur voor diegenen die erin passen en zich

aan de regels houden. Maar voor alles wat er buiten valt, is ze onverbiddelijk.'

Homomannen krijgen sneller dan vrouwen met die onverbiddelijkheid te maken, omdat de cultuur vindt dat zij hun 'mannelijkheid hebben opgegeven' (Ilias in *Trouw*, 2 augustus 2013). Mannelijkheid en mannelijke eer wordt in de opvoeding van Turkse mannen aangemoedigd en bekrachtigd in machogedrag door de omgang met andere Turkse mannen. Zo vertelt Orhan die gekozen heeft voor een dubbelleven in de *Volkskrant* (26 september 2009): 'Als je maar iets doet wat vrouwelijk overkomt word je uitgelachen, noemen ze je meisje.' Homoseksualiteit wordt onmiddellijk met vrouwelijkheid en een passieve rol in seksualiteit geassocieerd.

Op liefde tussen vrouwen wordt 'zachter gereageerd, ze vallen minder op', aldus Güner Kuban. Dat is ook de ervaring van Döne Fil: 'Ze moesten wennen aan het idee, maar hebben niet heftig gereageerd en zagen dat ik niet veranderd ben.' De Turkse gemeenschap heeft modernere opvattingen over de positie van vrouwen dan bijvoorbeeld de Marokkaanse (Huijnk, 2014). Zo is economische onafhankelijkheid voor vrouwen belangrijk en wordt een goede opleiding vaak aangemoedigd, voor iedereen. Dit geeft vrouwen met een Turkse achtergrond vrijheid en regie in hun leven. De 24-jarige İlkay, een lesbo geïnterviewd voor *Mijn geloof en mijn*

geluk verwoordt het zo: 'Ik leef mijn eigen leven zoals ik dat wil, ik vecht voor mijn denkbeelden. Ik ben op mezelf gaan wonen, financieel onafhankelijk en ik werk veel [...] Ik kies nu zelf met wie ik omga, dit maakt het allemaal wel wat makkelijker' (El Kaka, 2002).

In de Turks-Nederlandse verhalen is niet zo'n heel groot verschil tussen de strategieën van mannen en vrouwen. Al leiden mannen ook hier vaker een dubbelleven dan vrouwen. Opleiding, werk, inkomen en een eigen vriendenkring maken een zelfstandig leven mogelijk. Hoe meer zelfstandigheid op andere terreinen van het leven hoe makkelijker eigen keuzes te maken zijn op het gebied van de liefde en seksuele identiteit. In de Turks-Nederlandse gemeenschap staan opleiding en werk in hoog aanzien. De LHBT's kunnen daar gebruik van maken; veel Turks-Nederlandse LHBT's met een goed CV lijken zelfverzekerd en evenwichtig. Hun geluk hangt ook niet alleen af van de acceptatie van hun homoseksuele geaardheid: 'Mijn geaardheid speelt helemaal geen grote rol, ik ben zoals ik ben' (Eksik, 2014).

Mijn geloof, mijn zaak

Niet alle biculturele LHBT's in Nederland zijn gelovig en zeker niet alle Turks-Nederlandse LHBT's zijn moslim, maar geloof speelt wel een rol in de gemeenschap in Nederland. Er is zelfs stichting Maruf die islam en homoseksualiteit wil verenigen. Veel LHBT's van

Turkse komaf ontwikkelen net als hun collega's van Marokkaanse komaf een eigen interpretatie. 'Allah houdt onvoorwaardelijk van iedereen en beoordeelt je op basis van goede en slechte daden', zegt Aytül (Respect2Love, 2008). Esra vertelt dat het bezoek van de roze imam Mushin Hendricks in 2011 haar goed deed: 'God houdt van je zoals je bent. Je wordt door de gemeenschap in een hokje geplaatst, dus dit bezoek aan deze imam was goed voor mij.' (Esra in Eksik, 2014). Sommigen geven aan niks met het geloof te doen, anderen zeggen dat geloof een privézaak is; iets tussen Allah en hen, en zij trekken zich niks aan van de omgeving die zegt dat moslim en homo niet samengaan. In enkele verhalen vertellen de LHBT's van Turkse komaf over de reactie van de geloofsgemeenschap: het zou een test van Allah zijn om je geloof op de proef te stellen. 'Sommige mensen denken dat homoseksueel zijn een test is van Allah om te kijken of je sterk genoeg gelooft. 'Ik hoef mijn geloof niet op de proef te stellen, ik stel heteroseksuele gelovigen op de proef! Heb respect voor de ander, zegt ons geloof, maar dat respect wordt nauwelijks getoond', zegt Ebru in *Zij aan Zij* (2006).

Moderniteit

Anders dan in de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap speelt moderniteit of het verlangen daarnaar vaker een rol bij Turkse Nederlanders. LHBT's van Turkse komaf krijgen vaker een moderne, Turkse, opvoeding

dankzij een ruimdenkende vader of moeder. Er zijn een aantal sprekende verhalen van mannen en vrouwen die rond hun 13e jaar een coming out doen naar een van hun ouders. Veel meer verhalen dan in de Surinaams- of Marokkaans-Nederlandse verzameling. 'Toen ik 13 was kwam ik uit de kast. Mijn moeder was geschokt, maar wilde meer weten. We hebben dagenlang gepraat waarna ze besloot dat ze mij op geen enkele manier kon veroordelen' (*Trouw*, 2 augustus 2013).

Een moderne vader of moeder is belangrijk voor zelfbeschikking en coming out. Zo vertelt Tuana in *Mijn geloof en mijn geluk* over de 'opvallend' tolerante houding van haar vader. Ze herinnert zich hoe hij een Turks debat op de televisie over homoseksualiteit aan liet staan, terwijl haar broertje afwijzend reageerde. De vader corrigeerde hem; hij diende ze als mens te respecteren. Zij konden er niets aan doen dat Allah ze met homoseksuele gevoelens had geschapen. 'Ik weet niet of mijn vader nog steeds zo verdraagzaam is wanneer hij hoort dat zijn eigen dochter lesbisch is, maar ik heb in ieder geval hoop', zegt Tuana.

Bora vertelt dat 'de open en moderne kant van de Turkse cultuur' hem verbindt met de Turks-Nederlandse gemeenschap. 'Ik zeg weleens: voor een homo ben ik in het allerbeste milieu geboren. Mijn vader is een heel moderne Turk in de zin dat hij afstand heeft genomen van de traditionele normen en waarden waarmee hij is opgegroeid. (...) Hij doet erg zijn best om het

beeld tegen te spreken dat het vreselijk is om als homo in Turkije te wonen' (Delleman, *Gay Krant*, 2013).

De biseksuele Evren brengt de ruimdenkendheid in de praktijk. In *Mijn geloof en mijn geluk* vertelt hij over zijn vrolijke huwelijk met een Turks-Nederlandse biseksuele vrouw. Ze bieden elkaar de ruimte om hun homo-

seksuele gevoelens te onderzoeken en uit te proberen. 'Arzu en ik scheiden onze homoseksuele affaires wel van ons echtelijk bestaan, maar dat gaat gewoon heel goed. We laten elkaar vrij' (El Kaka, 2002).

Mijn eer, wiens schande?

Maar niet altijd staat een moderne opvoeding gelijk aan acceptatie van een homosek-

Cijfers over acceptatie in de Turks-Nederlandse gemeenschap

Op de vraag of homoseksuelen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij willen, geeft 56% van de Turkse-Nederlanders tot 40 jaar aan het hiermee eens te zijn (Huijink, 2014). Ouderen hebben hier iets meer moeite mee; 52% is het met de stelling eens. De helft van de Turkse Nederlanders vindt homoseksualiteit 'altijd verkeerd'. De tweede generatie is wel veel toleranter dan de eerste generatie. Meer dan een kwart (28%) van de Turks-Nederlandse gemeenschap accepteert het homohuwelijk. Driekwart (75%) van de Nederlanders met een Turkse achtergrond zou het een probleem vinden als hun kind een vaste partner heeft van iemand van hetzelfde geslacht (Huijink, 2014). Huijink en Dagevos leggen de reden van dit hoge percentage in een combinatie van de religiositeit van de Turks-Nederlandse gemeenschap en de norm dat er kinderen en kleinkinderen verwacht worden van de eigen kinderen (2012). Huijink et al. stellen evenwel ook dat het islamitische geloof in de Turkse gemeenschap minder invloed heeft op de homoacceptatie dan in de Marokkaanse gemeenschap (2014).

Homoseksualiteit in de openbaarheid wordt net als bij de Nederlandse Nederlanders minder getolereerd. Dat geldt vooral voor jonge en oude mensen van Turkse komaf; de groep ertussenin is milder. Ongeveer 28% van de Turks-Nederlandse scholieren zeggen dat homoseksuele jongens en meiden tot hun vriendenkring mogen behoren. Het merendeel (79%) van de scholieren met een Turkse achtergrond vindt het vies als twee jongens met elkaar zoenen. Als het gaat om twee zoenende meisjes dan zijn de Turks-Nederlandse scholieren net als alle andere jongeren toleranter; 61% zegt dit vies te vinden.

sueel kind. Ouders lijken dan soms eerder bang te zijn voor de negatieve reactie en het nauwlettend oog van de bredere familie en de Turkse gemeenschap. Zo zegt Hassan over zijn ouders in het *Parool* (25 september 1997): 'Ze zijn ruimdenkend. Ik ben altijd vrij gelaten. Maar een homoseksuele zoon... dat kunnen ze echt niet accepteren. Waarschijnlijk schamen ze zich dood ten opzichte van hun omgeving.'

Op de Turkse boot droeg een van de opvarenden de leus mee; 'Mijn Eer, Wiens Schande?': eer en schande zijn belangrijke begrippen in de Turks-Nederlandse cultuur. Je identiteit kan je niet los ervaren van je familie en omgeving en voor hen staat de familie-er hoog in het vaandel. De sprekende verhalen laten zien dat veel jonge LHBT's hun seksuele gevoelens in eerste instantie niet bespreken met hun ouders uit angst dat als het uitkomt, het schande zal brengen aan de familienaam. De familie lijkt in het handelen van veel Turks-Nederlandse LHBT's nog wel haast belangrijker dan het kleinere gezin. Sinem geeft in *Mijn geloof en mijn geluk* (El Kaka, 2002) aan bewust afstand te houden van familieaangelegenheden om moeilijkheden voor haar ouders te voorkomen: 'Ik houd liever afstand zodat mijn moeder met rust gelaten wordt'.

Geheimhouding of coming out in kleine kring is daarom ook vaak een goede optie. Dan blijft de familie-er in tact. Eerwraak komt relatief weinig voor in de verhalen die Turks-

Nederlandse LHBT's zelf vertellen. Alleen Dounia zegt dat zij voor haar leven moest vrezen (*Eindhovens Dagblad*, 2 mei 2014). En daarnaast is er een verhaal van een vrouw wiens familie duiveluitdrijving heeft geprobeerd (*Zij aan Zij*, 2014).

Geheimhouding lijkt vaker een goede oplossing voor Turks-Nederlandse homo's dan voor lesbo's, omdat de veronderstelling dat zij hun mannelijkheid opgeven zo krachtig is en omdat zij makkelijker tot een dubbelleven in staat zijn. Er zijn wel woorden voor homomannen, maar dat zijn scheldwoorden: *ibne* (flikker, nicht) bijvoorbeeld, verwijst naar iets 'heel smerigs'. *Eşcinsel* (gelijke sekse) is als woord in opkomst. Het is een neutraal begrip voor heren- en damesliefde (Hekma, 2010).

Mehmet vertelt in *Mijn geloof en mijn geluk* (El Kaka, 2002): 'Ik heb zo nu en dan extra pleziertjes, maar voldoe aan mijn plichten als Turkse man. [...] Mijn ouders denken dat ik een normaal leven leid, omdat ik getrouwd ben en zo nu en dan met mijn pa naar de moskee ga of naar het koffiehuis. Mijn stilzwijgen wordt door de Turkse gemeenschap gewaardeerd.' En Murat zegt: 'Nee, ik heb het ze niet gezegd dat ik homo ben. Diep in hun hart weten ze het wel, maar zolang het niet uitgesproken wordt, is er niks aan de hand. Bovendien, het is maar een aspect van mij. Ik ben niet homo, ik ben Murat. Een individu. Mijn homo-zijn is in feite helemaal niet belangrijk' (XL, 1998).

Coming out of geen coming out?

Als er het gevoel bestaat dat de eigen leefwereld te ver staat van die van de ouders en de gemeenschap, dan hebben de LHBT's weinig behoefte aan coming out: 'Mijn ouders zouden me toch niet begrijpen'. Sommigen kiezen ervoor om hun geaardheid niet ter sprake te brengen; 'Ik ben lesbisch en dat hoort bij mij, maar ik benadruk het verder niet', zegt een lesbo van Turkse komaf (Eksik, 2014). Vaak is er wel bewegingsruimte, als er maar niet over wordt gepraat. Als familieleden in Turkije vermijden om aan lesbo's in de dertig vragen te stellen over trouwen of kinderen krijgen, dan is dat al een flink teken van acceptatie.

Niet iedereen neemt genoegen met stilzwijgen. Twee vrouwen die in de verzameling artikelen aan het woord komen vinden coming out wel belangrijk: de één heeft geprobeerd door thuis folders neer te leggen haar gevoelens onder de aandacht te brengen. De ander koos 5 mei – Bevrijdingsdag - uit om haar ouders in te lichten.

In veel verhalen komt naar voren dat Turks-Nederlandse LHBT's de reactie van hun ouders begrijpen en ze de ouders de tijd gunnen om aan hun geaardheid te wennen. Soms kunnen hulpverleners bemiddelaars zijn om het gesprek tussen ouders en de LHBT's aan te gaan. Zo schakelt een Turkse lesbo de hulp van een Turkse hulpverleenster in. 'Die gesprekken waren erg goed voor mijn ouders. [...] We hebben

toen een ritueel gedaan [...] en we maakten een nieuwe start met elkaar' (Adviesraad Diversiteit, 2011). Derden kunnen ook helpen om verlegenheid en eventuele zelfhaat te verzachten. Zo is er een verhaal van een jongvolwassen vrouw die door haar ouders naar de huisarts werd gestuurd voor een medicijn tegen homoseksualiteit. Met de huisarts heeft zij bevrijdend kunnen lachen over de absurditeit van de vraag. Ook al leidt een coming out tot (tijdelijke) verstoting of vervreemding van de ouders of omgeving, veel Turks-Nederlandse LHBT's geven aan geen spijt te hebben. Zo voelt Sinem zich erg opgelucht na haar coming out (*Zij aan Zij*, 2014).

Orhan (*Volkskrant*, 26 september 2009) adviseert een coming out, ook in kleine kring, in stappen aan te pakken: 'Begin met het te vertellen tegen de zachtste in de familie. Je moeder. En dan vertel je het je broertje. Je vader hoeft je niks te vertellen. Die hoeft het niet te horen.' Ook Ebru kwam eerst uit de kast bij haar tolerantere broer: 'Mijn broer accepteerde het, omdat hij weet dat je niet homoseksueel wordt, maar bent. Onze band is veel sterker geworden' (*Zij aan Zij*, 2006).

In een aantal verhalen geven mensen aan ouders op de hoogte te stellen, zodra er een serieuze partner is; de steun van de partner is belangrijk. Zo zegt de 31-jarige Emine: 'Als ik nou nooit de ware had gevonden, had ik het nooit hoeven vertellen. Maar nu heb ik een

vriendin met wie ik kinderen wil. Nu moeten ze het weten' (*Zij aan Zij*, 2006).

Uit huis gaan heeft voor veel Turks-Nederlandse LHBT's – mannen en vrouwen – een positief effect op hun welbevinden. Het is na veelal aarzelen een bevrijdende beslissing. Hassan is weggelopen van zijn ouderlijk huis en kreeg opvang van het Roze Dak. Hij is overtuigd dat homo-zijn niet valt te combineren met een leven bij zijn ouders, en dat motiveerde hem om een eigen leven op te pakken. 'Ik ga niet meer terug naar mijn ouders. Ik heb sinds twee maanden weer een beetje contact, maar ik blijf afstandelijk. Nu ik een stap vooruit heb gedaan in het vormen van mijn identiteit, wil ik niet meer terug. Ik begin een nieuw leven. Een leven als homoseksueel.' (*Parool*, 25 september 1997).

Internetaffaires en feesten

Voor de meeste jonge LHBT's met een Turkse achtergrond begint de verkenningstocht voorzichtig in discretie, bijvoorbeeld door het verzamelen van informatie, boeken en folders over homoseksualiteit. Ook leggen zij via (anonieme) internetforums (zoals op Turkijepagina.nl of via algemene homosites zoals gay.nl en tri-angel.nl) contact met lotgenoten. 'Ik ging chatten met Turkse vrouwen en reisde heel Nederland door om met ze af te spreken. Ik was nieuwsgierig, wilde met ze praten en vond het gezellig om af te spreken', zegt Derya in *Zo!* (Rooijackers, 2004).

Tuana en Dilber, een lesbisch koppel, heeft een chatroom gemaakt voor Turkse lesbo's: 'Een anoniem en laagdrempelig medium zoals het internet spreekt veel islamitische homoseksuelen aan. Samir vertelt in de bundel *Kun jij verliefd worden op wie je wilt?* (Respect2Love, 2008) over zijn eerste benadering via het internet met andere biculturele homo's en hoe dit hem heeft geholpen in zijn zelfacceptatie: 'Via mijn profiel op gay.nl ben ik in contact gekomen met andere homo's [...] met één van hen ben ik uit geweest [...] sinds die tijd heb ook homovrienden. Het voelt nu gemakkelijker, hoewel ik het moeilijk blijf vinden om bij andere Turken uit de kast te komen'.

Multiculturele praatgroepen en opvang als Veilige Haven hebben wel een functie voor Turks-Nederlandse LHBT's, maar de meesten ontmoeten elkaar op het net of in uitgaansgelegenheden. Sommigen besluiten, nadat ze in aanraking zijn gekomen met opvangorganisaties, zelf vrijwilliger te worden en hun positiviteit en energie door te geven aan een volgende generatie", bij een organisatie als respect2love bijvoorbeeld.

In het uitgaansleven ervaar je verliefdheden, ontmoet je partners & vrienden. Gülsen vertelt over haar belevenissen toen ze uit huis ging om te studeren in Münster. 'Ik struinde lesbische party's af, werd bestuurslid van een lesbische studentenvereniging, werkte in het weekend in de kroeg van de Duitse variant van

het COC en kon mijn hart ophalen met leuke meisjes. Ik was ontketend en kon eindelijk mijn geaardheid beleven' (El Kaka, 2002).

Ook Aytül deelt in *Kun jij verliefd worden op wie je wilt?* (Respect2Love, 2008) haar eerste ervaringen in de homoscene: 'Vorig jaar ben ik na een heel lang twijfelen naar een feest voor homo's en lesbiennes gegaan. [...] Ik heb de hele avond met meiden gepraat, ik wist niet dat lesbische meiden zo mooi konden zijn.'

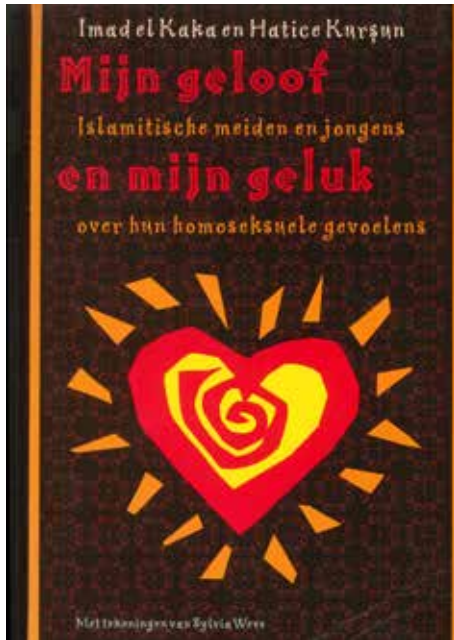
Jezelf zijn en rolmodellen

Voor sommige LHBT's helpt het om hun Turkse identiteit los te zien van hun seksuele geaardheid. Anderen geven juist een Turkse draai aan hun doen en laten. Ze willen op straat bijvoorbeeld nooit hand in hand lopen met hun partner: 'Nederlandse vrienden noemen dat een belemmering om te zijn wie ze zijn. Ik ervaar dat niet zo, je kan én jezelf zijn én rekening houden met anderen' (Adviesraad diversiteit, 2011).

Hoe de nieuwe generatie ook vormgeeft aan z'n seksuele gevoelens, er blijft altijd behoefte aan meer positieve rolmodellen bij Turks-Nederlandse LHBT's. 'Ik wist niet wat ik was en dacht dat ik als enige meisje op vrouwen viel. Toen ik andere Turkse homo's ontmoette veranderde dat. [...] Vanaf dat moment heb ik alleen nog maar goed gedacht over mijn geaardheid', aldus Ebru (Eksik, 2014).

Tekening: Sylvia Weve, in *Mijn geloof en mijn geluk*, 2002.

Mijn geloof en Mijn geluk, Spreekende verhalen bijeengebracht door de Schorerstichting, 2002. Ontwerp omslag: Studio Tint.

Onlar, bizim çocuklarımız!

Türk toplumunda eşcinsellik üzerine konuşabilmek!

Homoseksualiteit bespreekbaar maken in de Turkse gemeenschap

Het zijn onze kinderen!

2014: brochure van Inspraakorgaan Turken.

Sleutelpublicaties

- Khadija Arib (2011), *Allah heeft ons zo gemaakt. Liefde tussen vrouwen*. Uitgeverij Balans.
- Ahmet Azdural & Harm van Zuthem, *Homoseksualiteit bespreekbaar maken in de Turkse gemeenschap. Het zijn onze kinderen!* Utrecht: Inspraakorgaan Turken in Nederland (IOT)
- Marianne Cense (2013), *Over diplomaten en activisten. Strategieën rondom seksuele identiteit van biculturele lesbische vrouwen, homoseksuele mannen en biseksuelen*. Utrecht: Rutgers WPF.
- Gülseren Eksik (2014), *Ik ben Turkse en ik ben lesbisch. Lesbische vrouwen vertellen hun verhaal*. Amsterdam: Stichting Katilim.
- Gert Hekma, m.m.v. Bram Hendrawan (2010), 'Als er maar niet openlijk over gesproken wordt; Turkse Nederlanders over homoseksualiteit. In: *Steeds gewoner, nooit gewoon* (Saskia Keuzenkamp ed.). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Willem Huijnk (2014), *De acceptatie van homoseksualiteit door etnische en religieuze groepen in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Imad El Kaka & Hatice Kursun (2002), *Mijn geloof en mijn geluk. Islamitische meiden en jongens over hun homoseksuele gevoelens*. Amsterdam: Schorerstichting.
- Marian van der Klein, Sven Oostrik & Suna Duysak (2016), *400 Bronnen voor biculturele LHBT's en hun hulpverleners. Patronen van zelfbeschikking en coming out in levensverhalen, 1975-2015*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving.
- Güner Kuban (1993). *De kleur van de liefde*. Uitgeverij de Geus B.V.
- Respect2love (2008), *Kun je verliefd worden op wie je wilt?* Amsterdam: COC Nederland.

WEBSITES EN ORGANISATIES:

- www.respect2love.nl
- www.stichtingsecretgarden.nl
- www.stichtingmaruf.com
- www.veiligehavenamsterdam.nl (Amsterdam)
- www.veiligehavenoost.nl (Oost-Nederland)
- www.haardvuuravond.nl/over-ons
- www.nietalleenanders.nl/organisatie/prisma-groep
- www.facebook.com/PinkIstanbul
- www.trans-united.org
- Stichting Maruf: organisatie voor een betere positie van Moslim LHBT's.
- Inspraak Orgaan Turken (IOT): www.iot.nl
- Stichting Katilim. Bevorderen van participatie, emancipatie en onderwijs voor alle biculturele Nederlanders: www.katilim.nl
- Lokum.nl. Nederlandstalig internetplatform voor Turkse Nederlanders: www.lokum.nl

Colofon

Financier: ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Auteurs: Marian van der Klein
Sven Oostrik
Suna Duysak

Ontwerp: Design Effects

Opmaak: Ontwerppartners

Uitgave: Kennisplatform Integratie & Samenleving /
Verwey-Jonker Instituut
Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T (030) 230 07 99
E secr@verwey-jonker.nl
I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via de website van
het Kennisplatform Integratie & Samenleving: www.kis.nl.

ISBN 978-90-5830-727-9

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2016.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-
Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is
toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-
Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed,
on condition that the source is mentioned.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

KENNISPLATFORM INTEGRATIE & SAMENLEVING

Kennisplatform Integratie & Samenleving doet onderzoek, adviseert en biedt praktische tips en instrumenten over vraagstukken rond integratie, migratie en diversiteit. Daarnaast staat het platform open voor vragen, signalen en meningen en formuleert daar naar beste vermogen een antwoord op.

Deze kennisuitwisseling is bedoeld om een fundamentele bijdrage te leveren aan een pluri-forme en stabiele samenleving.

Blijf op de hoogte van alle projecten, vragen en antwoorden en andere kennisuitwisseling via www.kis.nl, de [nieuwsbrief](#), [Twitter](#) en [LinkedIn](#).

Kennisplatform Integratie & Samenleving is een programma van het
Verwey-Jonker Instituut en Movisie

T 030 230 32 60 **E** info@kis.nl **I** www.kis.nl

